

Lovforslag nr. L 185. Fremsat den 12. marts 1997 af kulturministeren (Ebbe Lundgaard)

Forslag

til

Lov om pligtaflevering af udgivne værker

§ 1. Af værker, der udgives her i landet, skal der afleveres to eksemplarer til en pligtafleveringsinstitution, jf. § 9, stk. 1. Pligten gælder uanset det medium, som er anvendt ved eksemplarfremsættelsen.

Stk. 2. Ved et værk forstås en afgrænset mængde af information, som må betragtes som en afsluttet og selvstændig enhed.

Stk. 3. Et værk anses for udgivet, når eksemplarer af værket med ophavsmandens samtykke er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden.

Stk. 4. Som udgivelse anses også det forhold, at der med ophavsmandens samtykke tilgår almenheden meddelelse om, at eksemplarer af værket fremstilles og distribueres på bestilling, eller at værket er tilgængeligt i en database, hvorfra brugeren kan hjemtage et eksemplar.

Stk. 5. Som udgivelse anses endvidere eksemplarspredning blandt almenheden i medfør af bestemmelserne i kapitel 2 i lov nr. 395 af 14. juni 1995 om ophavsret.

Stk. 6. Udgivelse her i landet omfatter tilfælde, hvor eksemplarerne er fremstillet her i landet, og tilfælde, hvor eksemplarerne er fremstillet i udlandet med særligt henblik på spredning her i landet.

§ 2. Værkerne skal afleveres i den form, hvori de udgives, med mindre andet er bestemt i medfør af § 9, stk. 1.

Stk. 2. Kan et værk kun gøres tilgængeligt ved brug af teknisk udstyr, skal den nødvendige vejledning hertil ledsage de afleverede eksemplarer. Ved udgivelser i digital form og ved udgivelser, der anvender udstyr, som ikke følger normale standarder, skal den afleverings-

pligtige efter påkrav fra pligtafleveringsinstitutionen aflevere den tekniske dokumentation, som er nødvendig, for at værket kan gøres tilgængeligt på et tidspunkt, hvor det anvendte tekniske udstyr ikke længere er i almindelig handel. Den afleveringspligtige kan kræve, at den tekniske dokumentation ikke gøres tilgængelig for udenforstående.

Stk. 3. Ved udgivelse af værker i databaser, jf. § 1, stk. 4, skal den afleveringspligtige give pligtafleveringsinstitutionen meddelelse om udgivelsen og samtidig medsende de adgangskoder og andre oplysninger, der måtte være nødvendige, for at institutionen kan få adgang til værkerne. Afleveringspligten opfyldes derved, at pligtafleveringsinstitutionen har adgang til at rekvirere eller fremstille eksemplarer af værkerne.

Stk. 4. Nye udgaver af et værk er tillige afleveringspligtige.

§ 3. Afleveringspligten påhviler den, der fremstiller færdige eksemplarer til udgivelse.

Stk. 2. Kan fremstilleren ikke entydigt identificeres, påhviler afleveringspligten efter påkrav fra pligtafleveringsinstitutionen udgiveren. Ved udgiveren forstås den, der foranstalter spredningen, jf. § 1, stk. 3.

Stk. 3. Ved udgivelser, hvor eksemplarfremsættelsen er sket i udlandet, påhviler afleveringspligten udgiveren eller, hvis denne ikke er bosiddende her i landet, den importør, som repræsenterer udgiveren her i landet. Såfremt udgiveren er bosiddende i udlandet, og der ikke findes en importør her i landet, påhviler afleveringspligten udgiveren.

§ 4. I ethvert her i landet udgivet værk, jf. § 1, skal udgiveren anføre sit navn eller firma samt hjemsted.

§ 5. Udgiveren er forpligtet til efter påkrav fra pligtafleveringsinstitutionen at give sådanne oplysninger, som er nødvendige for den korrekte registrering af værket i nationalbibliografien.

§ 6. Udgifterne til fremstilling af de pligtafleverede eksemplarer afholdes af udgiveren. Ved eksemplarer, der er fremstillet i udlandet, afholdes de tilsvarende udgifter af den afleveringspligtige efter § 3, stk. 3.

Stk. 2. Udgifter til porto, fragt og lignende afholdes af pligtafleveringsinstitutionen efter kulturministerens nærmere bestemmelse.

Stk. 3. Kulturministeren fastsætter endvidere nærmere bestemmelser om tilfælde, hvor pligtafleveringsinstitutionen kan give hel eller delvis godtgørelse for produktionsomkostningerne.

§ 7. Afgår den afleveringspligtige ved døden, eller kommer den pågældende under konkurs, påhviler afleveringspligten boet.

§ 8. De afleverede eksemplarer opbevares på to forskellige geografiske lokaliteter efter kulturministerens nærmere bestemmelse.

§ 9. Kulturministeren fastsætter nærmere bestemmelser om afleveringsformen, herunder

hvilke oplysninger der skal ledsage det afleverede, terminer for afleveringen og til hvilken institution aflevering skal ske.

Stk. 2. Kulturministeren fastsætter endvidere nærmere bestemmelser om bevaring og tilgængeliggørelse af det afleverede.

Stk. 3. Kulturministeren kan fastsætte bestemmelser om undtagelser fra afleveringspligten, herunder at visse typer af værker eller værker, der fremstilles i begrænset antal eksemplarer, ikke skal afleveres. Ministeren kan endvidere fastsætte bestemmelser om kassation af afleverede eksemplarer, som ikke skønnes egnede til bevaring.

§ 10. Overtrædelser af § 1, stk. 1, § 2 og § 4 straffes med bøde.

Stk. 2. Med bøde straffes endvidere den, der undlader at efterkomme et påkrav efter § 2, stk. 2, § 3, stk. 2 eller § 5.

Stk. 3. I forskrifter, der fastsættes i medfør af § 9, kan der fastsættes straf i form af bøde for overtrædelse af bestemmelserne i forskrifterne.

Stk. 4. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

§ 11. Loven træder i kraft den 1. januar 1998.

Stk. 2. Lov nr. 160 af 1. juli 1927 om pligtig Aflevering af Tryksager til offentlige Biblioteker ophæves.

§ 12. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger til lovforslaget

Den tekniske udvikling har medført, at information i stigende grad fremstilles uden for bogtrykkerier og udgives i andre former end traditionelle papirudgaver. Der er derfor behov for at forny den gældende pligtafleveringslov, der er fra 1927, og som alene omfatter bogtrykt materiale.

Baggrund

Pligtaflevering, forstået som en pligt for personer, der fremstiller publikationer mv., til at aflevere eksemplarer til et offentligt bibliotek, har en lang tradition i Danmark. Siden 1697 har det været pålagt først danske forlæggere, fra 1703 bogtrykkere, at aflevere eksemplarer af trykte materialer til Det Kongelige Bibliotek.

Den mest omfattende pligtafleveringslov kom i 1902, hvorved praktisk taget alt trykt materiale blev afleveringspligtigt. Som pligtafleveringsbiblioteker fungerede, udover Det Kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket og Universitetsbiblioteket.

Den seneste lov på området er Lov nr. 160 af 1. juli 1927 om pligtig aflevering af tryksager til offentlige biblioteker.

I forhold til 1902-loven havde 1927-loven flere indskrænkninger. Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket fortsatte som pligtafleveringsbiblioteker, mens Universitetsbiblioteket fik en rekvisitionsret. Der var endvidere indskrænkninger med hensyn til arten af afleveringspligtigt materiale og med hensyn til antallet af pligtafleveringseksemplarer.

Der henvises til den mere detaljerede beskrivelse af den gældende ordning i bilag 1.

Om behandlingen af 1927-loven henvises til Rigsdagstidende 1926-27: Landstingstidende 731, 771, 1294, 1318; Folketingstidende 5771, 5800 og 5930; A 4865 og B 1275.

I forbindelse med vedtagelsen af medicansvarsloven i 1991 blev bestemmelserne i den tidligere preslovs § 1 om navngivning af trykkere overført til pligtafleveringslovens § 4, stk. 4-6.

Om behandlingen af medicansvarsloven henvises til Folketingstidende 1990-91, 2. samling: 1544, 2112, 6184, 6536; A 3047 og B 625.

Lovforslaget

Det foreliggende lovforslag tilsigter en modernisering af grundlaget for pligtafleveringsordningen, og der kan i den forbindelse henvises til, at en sådan modernisering i de senere år er blevet gennemført i andre nordiske lande.

Den informationsteknologiske udvikling har understreget nødvendigheden af en sådan modernisering, og en reform på pligtafleveringsområdet indgik derfor i kommissoriet for det udvalg om bibliotekerne i informationssamfundet, som Kulturministeriet nedsatte i juni 1995.

Udvalget har i juni 1996 afgivet en delbetænkning om pligtaflevering, og denne betænkning danner grundlag for lovforslaget.

Betænkningen har været udsendt til høring hos berørte myndigheder, institutioner og organisationer, jf. oversigt nedenfor. Høringssvarene er indgået i den videre bearbejdning af betænkningens forslag.

Det afgørende element i den foreslåede nyordning er, at pligtafleveringen baserer sig på et *udgivelses-kriterium* og ikke som den gældende ordning på fremstillingsmåden. Pligtaflevering vil således komme til at omfatte alle udgivne værker uden hensyn til det medium, der er anvendt ved fremstilling og spredning af værkerne.

Pligtaflevering udstrækkes hermed til at omfatte en række værker, som ikke i dag er afleveringspligtige, men som har stor betydning for kulturarven. Som eksempler kan nævnes værker i fotografisk reproduktion, fonogrammer (plader, kassetter, cd), videogrammer, udgivelser i digital form, mikrofiche og mikrofilm.

Nyordningen indebærer således en udvidelse af pligtafleveringens område, som må anses for nødvendig for at tilgodese formålet med en sådan ordning.

Der er imidlertid også lagt vægt på at tilrettelægge ordningen på en sådan måde, at den bliver så lidt byrdefuld for de berørte kredse som muligt. Man har således fundet det rigtigt, at borgeren foretager aflevering ét sted, hvorefter der vil ske fordeling til de relevante pligtafleveringsinstitutioner, primært Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket. Endvidere

er det fundet rimeligt, at den gældende rekvisitionsret for Universitetsbiblioteket (nu Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek og Det Kongelige Biblioteks Universitetsbiblioteksafdeling, jf. bilag 1) ikke videreføres.

Endelig skal bemærkes, at den informationsteknologiske udvikling må antages at medføre behov for en revision af bestemmelserne om pligtaflevering inden for en kortere årrække.

Pligtafleveringens formål

Formålet med pligtaflevering af udgivne værker kan sammenfattes således:

- at sikre indsamling af de udgivne værker af hensyn til bevaring og videreførelse af den nationale kultur
- at sikre, at de udgivne værker også i fremtiden er tilgængelige for forskningen og for almenheden
- at sikre grundlaget for en dækkende registrering af de udgivne værker i nationalbibliografien.

Det er derimod ikke et formål med pligtafleveringen at skaffe gratis eksemplarer til bibliotekernes almindelige virksomhed.

Kulturarven, for så vidt som den består af rørlige ting, kan groft opdeles i tre kategorier:

- arkivalier
- genstande
- offentliggjorte værker.

Arkivalier

Arkivalier opbevares og registreres primært af de offentlige arkiver. Aflevering af offentlige arkivalier til Statens Arkiver er fastlagt i arkivloven. En række private arkivalier indsamles ikke blot af Statens Arkiver og kommunale arkivinstitutioner, men også af Det Kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket og af lokalarkiver mv.

Genstande

Genstande opbevares og registreres primært af de kulturhistoriske, tekniske og naturvidenskabelige museer. Der er afleveringspligt for visse genstande efter museumsloven («Danefæ»).

Offentliggjorte værker

Et værk kan være offentliggjort ved, at det offentligt *spredes* (herunder udgives), *fremvises* eller *fremføres*.

Det foreliggende lovforslag drejer sig alene om *udgivne værker*. Et værk er udgivet, når eksemplarer af værket med ophavsmandens samtykke er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden, jf. nærmere bemærkningerne til § 1, stk. 3.

Udgivne værker opbevares og registreres primært af biblioteker.

Også materiale, som kun har begrænset kulturel værdi i sig selv, kan have stor kulturhistorisk værdi og værdi for anden humanistisk og samfundsvidenskabelig forskning, når det indgår i en større sammenhæng. Det er derfor vigtigt, at pligtafleveringen omfatter alle typer af udgivet materiale, suppleret med bestemmelser, som gør det muligt at udskille materiale, hvis forskningsmæssige værdi viser sig at være begrænset.

Det indsamlede materiale registreres, dels med henblik på hensigtsmæssig opbevaring og genfindning af materialet, dels med henblik på at fastholde informationer om materialet og dets oprindelse, som ikke umiddelbart fremgår af materialet selv. Endvidere bidrager registreringen til at skabe overblik over de danske udgivelser. Pligtafleveringen har således væsentlig betydning for den registrering af udgivne værker, der finder sted i nationalbibliografien.

Det pligtafleverede materiale indgår i pligtafleveringsinstitutionernes samlinger og er tilgængeligt for brugerne på lige fod med materiale anskaffet på anden måde. Af hensyn til bevaringen kan der dog være fastsat særlige begrænsninger i tilgængeligheden, ligesom bibliotekerne har mulighed for at erstatte originalmaterialet med en kopi.

Særligt om radio, fjernsyn og film

Værker, der er offentliggjort på anden måde end ved udgivelse, dvs. ved offentlig *fremvisning* eller offentlig *fremførelse*, opbevares og registreres af dertil indrettede institutioner, f.eks. kunstværker på museerne, film i Det Danske Filmmuseum og radio- og fjernsynsudsendelser i Statens Mediesamling ved Statsbiblioteket.

For så vidt angår film, er området reguleret i filmlovgivningen.

Aflevering af radio- og fjernsynsudsendelser beror på en frivillig ordning.

Det har været overvejet, om der skal gennemføres en samlet pligtafleveringslov, der også omfatter værker, der offentliggøres ved offentlig *fremførelse*.

Det er ministeriets opfattelse, at det ikke er hensigtsmæssigt at søge en sådan ordning gennemført i sammenhæng med nærværende lovforslag.

Lovforslagets økonomiske konsekvenser

Lovforslaget medfører merudgifter for pligtafleveringsinstitutionerne til at håndtere de nye materialer, som loven kommer til at omfatte.

Med lovforslaget bortfalder endvidere som nævnt rekvisitionsretten efter den gældende lovs § 1, stk. 1,

hvilket gør det nødvendigt at kompensere institutionerne for udgifter til indkøb af danske bøger og tidsskrifter.

Det øgede antal registreringer, der skal finde sted i nationalbibliografien som følge af lovforslaget, vil medføre en forhøjet udgift til denne opgave.

Merudgifterne udgør skønsmæssigt 4,5 mio. kr. årligt fordelt på følgende udgiftsområder:

1. Håndteringsomkostninger	2.425.000
2. Rekvisitionsrettens bortfald	1.475.000
3. Konsekvens for nationalbibliografien	600.000
I alt	<u>4.500.000</u>

Hertil kommer éngangsudgifter på 650.000 kr. i forbindelse med overgang til den ny ordning, herunder til at gennemføre en informationskampagne for at sikre en hurtig udbredelse af kendskab til lovens krav.

Kulturministeriet afholder udgifterne inden for sin ramme.

Den nærmere fordeling af opgaver og bevillinger mellem pligtafleveringsbibliotekerne vil blive aftalt i forbindelse med flerårige resultatkontrakter med de berørte institutioner.

Lovforslagets administrative konsekvenser

Bortset fra de ovennævnte institutioners opgaver, forventes forslaget ikke at få administrative konsekvenser.

Lovforslagets øvrige konsekvenser

Lovforslaget forventes ikke at medføre finansielle eller administrative konsekvenser for kommunerne.

Lovforslaget forventes ikke at få erhvervsøkonomiske eller miljømæssige konsekvenser, og det indeholder ikke EU-retlige aspekter.

Hørte myndigheder, institutioner og organisationer

Betænkningen, som danner baggrund for lovforslaget, har været sendt til høring hos: Bibliotekarforbundet, Bibliotekslederforeningen, COPY-DAN, Danmarks Biblioteksforening, Danmarks Blindebibliotek, Danmarks Forskningsbiblioteksforening, Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, Danmarks Skolebibliotekarforening,

Danmarks Skolebiblioteksforening, Dansk BiblioteksCenter A/S, Danske Billedautorer, Danske Dagblades Forening, Danske Dramatikeres Forbund, Danske Jazz-, Beat- og Folkemusikautorer, Danske Populærautorer, Danske Reklamebureauers Brancheforening, Danske Skønlitterære Forfattere,

Dansk Fagpresse, Dansk Filmfotograf Forbund, Dansk Forfatterforening, Dansk Journalistforbund

Dansk Komponist Forening, Dansk Kunstnerråd, Dansk Musikbiblioteksforening, Dansk Musiker Forbund, Dansk Musikforlæggerforening, Dansk Solist-Forbund, Dansk Skuespillerforbund, Den Danske Boghandlerforening, Den Danske Forlæggerforening, Det Danske Filmmuseum, Det Kongelige Bibliotek, Forskningsministeriet, Frederiksberg Kommune, Fællesrådet for Udøvende Kunstnere, Grafisk Arbejdsgiverforening, Grafisk Forbund/Mediefag-gruppen, Gramex, HK/STATs Biblioteksudvalg, IFPI International Federation of the Phonographic Industry (Herunder Foreningen af Filmudlejere i Danmark, Foreningen af Videogramdistributører og Multimedieforeningen), Industrielle Designere Danmark, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Nationalbibliografisk Råd, Nordisk Copyright Bureau, Rigsarkivet, Sammenlutningen af Danske Filminstruktører, Sammenslutningen af Sceneografer, Instruktører og Filmarbejdere, Samrådet for Ophavsret, Skuespillerforeningen af 1879, Solistforeningen af 1921, Speaker- og Indlæserforeningen, Statens Bibliotekstjeneste, Statens Filmcentral, Statsbiblioteket, UBVA (Akademikernes Centralorganisations Udvalg til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde) og Undervisningsministeriet.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Bestemmelsen er ny.

Med den foreslåede udformning ændres kriteriet for pligtafleveringen. I den gældende lov er kriteriet dels mangfoldiggørelsesmetoden, trykning på papir og tilsvarende, dels de virksomheder eller institutioner, der udfører mangfoldiggørelsen, »bog- og kunstrykkere«.

Det foreslås, at der i stedet anlægges et udgivelses-kriterium, og at pligtaflevering omfatter alle udgivne værker, uden hensyn til det medium eller den mangfoldiggørelsesteknik, som er anvendt. Udgivelse og spredning af eksemplarer forstås som udgangspunkt på samme måde som i lov af 14. juni 1995 om ophavsret. Der henvises specielt til ophavsretslovens § 8, stk. 2.

Lovforslagets værksbegreb er defineret i § 1, stk. 2.

Pligtafleveringen kommer efter den foreslåede ordning til at omfatte en lang række udgivelser, som ikke i dag er afleveringspligtige, men har lige så stor betydning for kulturarven og for forskningen som trykte udgivelser.

En række tryksager, som skal afleveres efter den gældende lov, men som ikke er beregnet på udgivelse, vil derimod ikke længere være afleveringspligtige. Det drejer sig først og fremmest om materiale, som alene er beregnet til *privat* brug eller *intern* brug i virksomheder, organisationer eller institutioner, hvor offentligheden ikke har fri adgang til materialet, jf. nærmere bemærkningerne til § 1, stk. 3. En del af materialet vil være omfattet af *Lov om offentlige arkiver m.v.* I det omfang det øvrige materiale ønskes indsamlet og bevaret, kan denne opgave i givet fald varetages af arkiverne og andre forskningsinstitutioner med særlig interesse for materialet.

Der er en række grunde, der taler til fordel for udgivelseskriteriet. Nye produktionsformer og publikationsmåder har gjort det hidtidige kriterium forældet. Det virker i dag forholdsvis tilfældigt, hvad der skal afleveres efter den gældende lov. I og med at publikationsformerne og dermed også mangfoldiggørelsesteknikkerne bliver stadigt mere differentierede, bliver det vanskeligt at anlægge et nyt – fælles – kriterium, som er baseret på den anvendte teknik. Kriteriet skal kunne anvendes på alle de forskellige publikationstyper, som kendes i dag, og det skal ikke være nødvendigt at ændre det, hver gang der opstår nye teknologiske muligheder.

Udgivne værker offentliggøres i en endelig form og spredes i form af eksemplarer på samme måde som tryksager. Der kan være tale om, at eksemplarerne fremstilles ved udgiverens foranstaltning. Men den informationsteknologiske udvikling giver også mulighed for, at udgiveren giver brugeren adgang til selv at hjemtage eksemplarer af værket i digital form gennem online netværk.

Ved hjemtagelse forstås, at brugeren kan bestille en transmission og fremstille et eksemplar, jf. § 1 stk. 4 og § 2 stk. 3.

I de tilfælde, hvor værket er udgivet i en online database, og hvor eksemplarfremstillingen ikke foranstalles af udgiveren, men hos den enkelte bruger, bliver afleveringspligten til en pligt til at give meddelelse om udgivelsen samt en ret for pligtafleveringsinstitutionen til selv at hjemtage et digitalt eksemplar af værket.

Udgivelseskriteriet forudsætter i overensstemmelse med de basale ophavsretlige principper, at eksemplarspredningen er sket med ophavsmandens samtykke (ophavsretslovens § 8 stk. 2). Heri ligger, at der ikke kan stilles krav om aflevering af eksemplarer, der er fremstillet og/eller spredt uden det fornødne samtykke. Har ophavsmanden imidlertid givet sit samtykke til udgivelsen, kan dette ikke senere tilbagekaldes med den virkning, at de allerede udgivne eksemplarer skal kaldes tilbage.

En række bestemmelser i ophavsretslovens kapitel 2 giver mulighed for en eksemplarspredning, som bør være omfattet af en pligtaflevering, selv om der ikke er tale om udgivelse i ophavsretlig forstand, f.eks. fordi ophavsmanden ikke har givet samtykke til eksemplarspredningen. Det foreslås derfor i § 1, stk. 5 at udvide udgivelsesbegrebet i pligtafleveringslovens forstand til også at omfatte en sådan eksemplarspredning.

Herefter vil følgende udgivelsestyper være omfattet af lovforslaget:

Trykte udgivelser

Udgivelser i form af eksempelvis bøger, seriepublikationer, herunder aviser, blade, tidskrifter, årbøger, beretninger, regnskaber, kataloger, pjecer, teaterprogrammer, foldere, noder, kort og billeder inkl. plakater, vil alle være omfattet af afleveringspligten.

Vedrørende bestillingsudgivelser, også kaldet »publish on demand«, se nærmere nedenfor om § 1, stk. 4.

Vedrørende billeder og plakater bemærkes, at bekendtgørelsen fra 1927 indskrænker litografernes og kunsttrykernes afleveringspligt til kun at omfatte løse billeder, som hører til afleveringspligtige tryksager eller er portrætter, historiske billeder eller topografiske billeder.

Dette har haft den uheldige virkning, at visse dele af den danske plakatproduktion, som er en vigtig del af kulturarven, ikke er blevet bevaret.

Med det foreliggende lovforslag vil alle trykte billeder, herunder plakater, være afleveringspligtige, såfremt der er tale om udgivelser. Dette gælder også trykte reproduktioner af kunstværker og fotografier.

Det er hensigten fortsat at undtage litografier og andre etbladskunsttryk fra pligtaflevering i medfør af § 9, stk. 3.

Udgivelser i mikroform

Værker, der er udgivet i mikroform, typisk på mikrofiche eller mikrofilm, har hidtil ikke været afleveringspligtige, men vil efter lovforslaget være det.

Fotografiske udgivelser

Fotografier, som mangfoldiggøres med henblik på udgivelse, har hidtil ikke været omfattet af pligtafleveringen, med mindre mangfoldiggørelsen skete ved trykning. Efter lovforslaget vil også fotografiske udgivelser fremstillet ved fotografisk reproduktion, f.eks. som diabilleder eller papirbilleder, være omfattet.

Det er hensigten i medfør af § 9, stk. 3 at undtage udgivelser, hvor det samlede antal eksemplarer ikke overstiger 100.

Udgaver i punktskrift

Udgaver af et værk i punktskrift vil være afleveringspligtige, uanset om der er sket pligtaflevering af den normale udgave af værket, og uanset om eksemplarspredningen er sket med ophavsmandens samtykke, jf. § 1, stk. 1 og 5 samt § 2, stk. 4.

Afleveringspligten bør dog kun gælde, såfremt værket er specielt bearbejdet med henblik på udgivelsen i punktskrift. Værker, der foreligger i anden form, og hvor der kun er sket en rent mekanisk, ubearbejdet overførsel til punktskrift, bør derimod undtages.

De nærmere bestemmelser herom fastsættes ved bekendtgørelse, jf. § 9, stk. 3.

Hvor der kun er fremstillet enkelte eksemplarer af et værk til privat eller personlig brug for en synshandicappet, vil der ikke være tale om en udgivelse, og der foreligger derfor ikke afleveringspligt.

Udgivelser af fonogrammer

Ved fonogrammer forstås lydoptagelser, herunder optagelser af musik og tale. Ved udgivelser af fonogrammer anvendes en række forskellige medier, typisk grammofonplader, lyd-kassetter og cd'er. Denne type materiale har ikke hidtil været afleveringspligtig, men er blevet indsamlet (ved køb eller gave) af Nationaldiskoteket, der indgår i Statens Mediesamling ved Statsbiblioteket. Efter lovforslaget vil fonogrammer, som udgives i Danmark, være afleveringspligtige.

Fonogrammer i form af lydbøger (dvs. tekster indtalt på lydbånd el. lign.) vil ligeledes være afleveringspligtige. Indtaling af enkelte eksemplarer af et værk til privat eller personlig brug for en synshandicappet udløser ikke afleveringspligt, da der ikke vil være tale om en udgivelse.

Udgivelser af videogrammer

Ved videogrammer forstås optagelser af levende billeder, med og uden lyd. Videogrammer i form af spolefilm, videokassetter eller videodiske har hidtil ikke været afleveringspligtige, bortset fra visse udgivelser af danske film, som skal afleveres til Filmmuseet efter filmlovens § 13: »Af enhver dansk film, der distribueres og sælges i Danmark i videokassetteform i over 50 eksemplarer, skal distributøren af egen drift vederlagsfrit aflevere en ubrugt kopi til Det Danske Filminstitut.«

Efter lovforslaget vil alle videogramudgivelser være omfattet, herunder udgivelser af udenlandske filmværker, som er forsynet med dansk tale eller danske undertekster (jf. bemærkningerne til § 1, stk. 6).

Derimod vil film, der alene distribueres med henblik på offentlige fremførelser, f.eks. biograffilm og kortfilm fra Statens Filmcentral, som tidligere nævnt ikke være omfattet af lovforslaget.

Kunstneriske eksperimentalfilm, undervisnings- og salgsmateriale og lignende, som produceres i ét eller nogle få eksemplarer på videokassette eller videodisk med henblik på offentlig fremførelse på udstillinger, konferencer mv., vil heller ikke være omfattet.

For så vidt angår videokassetteudgivelser af danske film skal forholdet til filmlovens ordning afklares.

Kombinerede udgivelser

Udgivelser, der er kombinationer af forskellige fysiske medier (trykt materiale, lysbilleder, film eller video, lydbånd, 3-dimensionale genstande mv.), har hidtil ikke været afleveringspligtige i deres helhed. Kombinerede værker betegnedes tidligere i bibliotekerne som AV-materialer.

Efter lovforslaget vil disse værker være afleveringspligtige, hvis der er tale om en udgivelse, mens produktion og distribution af enkelte eksemplarer alene til brug for fremførelse i forbindelse med undervisning, ved udstillinger eller konferencer og lignende ikke medfører afleveringspligt.

Udgivelser i elektronisk form

Værker, der udgives i elektronisk (digital) form, kan omfatte mange forskellige værkformer: Skrevet tekst, tale, musik, anden lyd, edb-grafik, gengivelser af billedkunst og fotografier, edb-animeringer, gengivelser af film/video-sekvenser m.m., samt kombinationer af disse i de såkaldte »multimedieværker«. Nogle af disse værker foreligger også på andre medier, uafhængigt af den elektroniske form, mens andre kun kan eksistere i og med den digitale form, typisk interaktive værker som computerspil og hypertekstværker. Værkerne kan udgives som »fastformsprodukter« på diskette eller cd-rom og lignende, men kan også spredes ved f.eks. fil-overførsel via et elektronisk netværk.

Denne type udgivelser har ikke tidligere være afleveringspligtig, men vil være omfattet af det foreliggende lovforslag.

Edb-programmer af typen operativsystemer, programmeringsværktøj, tekstbehandlings-program-

mer, databasesystemer, regneark mv. er ligeledes omfattet af afleveringspligten.

Edb-programmer kan i øvrigt være en forudsætning for adgang til de afleveringspligtige elektroniske udgivelser, jf. bemærkningerne til § 2, stk. 2.

Det afgørende for afleveringspligten er, om der er tale om *værker*, samt om der er sket *udgivelse*.

Lovforslagets definitioner af disse begreber betyder, at en del elektronisk materiale, der er tilgængeligt for offentligheden i online netværk, ikke er afleveringspligtigt, jf. nærmere bemærkningerne nedenfor.

Til stk. 1.

Bestemmelsen viderefører kravet om aflevering af 2 eksemplarer fra den gældende lovs § 1, stk. 1.

Derimod bortfalder rekvisitionsretten til fordel for Universitetsbiblioteket (nu Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek og Det Kongelige Biblioteks Universitetsbiblioteksafdeling) som nævnt i de almindelige bemærkninger.

Ændringen fra »friksemplarer« til »eksemplarer« er alene redaktionel. Eksemplarerne skal fortsat afleveres uden godtgørelse, jf. dog nærmere bemærkningerne til § 6.

Til stk. 2.

Værksbegrebet er ikke udtrykkeligt defineret i ophavsretsloven. Ophavsretlig praksis opererer med begrebet »værkshøjde«. Dette begreb anvendes ikke i det foreliggende lovforslag.

Lovforslagets definition medfører, at en *afgrænset informationsmængde* skal anses som et værk, såfremt den udgør en *afsluttet* og *selvstændig* enhed. Værket kan være udtrykt gennem ord, billeder, lyd, symboler eller andre udtryksformer eller kombinationer af disse. Det er uden betydning, hvilket formål værkskaberens har med sit værk.

Værksbegrebet er hermed meget omfattende.

Afgrænsningen vil i de fleste tilfælde ikke volde vanskeligheder, navnlig ikke hvor der er tale om fastformsprodukter som f.eks. trykte bøger, cd-rom, videokassetter osv.

I forhold til elektronisk materiale, der ikke foreligger som fastformsprodukter, har afgrænsningen imidlertid krævet nærmere overvejelser.

Eksempler på afleveringspligtige værker i denne form, er elektroniske bøger eller edb-programmer, som kan hjemtages fra online netværk, f.eks. internettet.

På grundlag af drøftelser i Udvalget om Bibliotekerne i Informationsssamfundet er værksdefinitionen i lovforslaget udformet således, at en del materiale,

der tilbydes offentligheden i elektronisk form, ikke vil opfylde værksbetingelserne.

Materiale i online databaser vil ofte – i medfør af mediets store egnethed hertil – være under løbende opdatering. Sådant *dynamisk* materiale vil ikke opfylde kravet om, at der skal være tale om *afsluttede* enheder af information.

Det afgørende for afgrænsningen mellem det dynamiske og det afsluttede materiale er, hvorvidt materialet af ophavsmanden *forudsættes* ændret *løbende* i modsætning til tilfælde, hvor ændring alene foretages med mellemrum (eller evt. slet ikke), jf. bemærkningerne til § 2, stk. 4.

Eksempler på databaser, der herefter typisk indeholder dynamiske data, er forskellige elektroniske registre, vejvisere eller fortegnelser, som f.eks. E-post Danmark Adressekataloget, Kraks Virksomheds Information og lignende. Her forudsættes ændringer i basens data indføjjet, når de foreligger for redaktionen, altså løbende, og der foreligger ingen afleveringspligt.

I visse tilfælde vil data i online-tilgængelige databaser være så integrerede i helheden, at de ikke vil opfylde betingelsen om at være *selvstændige* enheder. Eksempler herpå kan være data i en bibliografisk database (som Danbib-basen) eller i en historisk fortegnelse (f.eks. Dansk Demografisk Database).

Der er en klar tendens til, at mere og mere information tilgængeliggøres i online databaser.

Mange af databaserne har hidtil dannet grundlag for periodiske udgivelser, f.eks. årlige eller halvårslige, i *trykt* form eller evt. på cd-rom. Sådanne fastformsprodukter vil som nævnt efter lovforslaget være afleveringspligtige.

Man må imidlertid forudse, at udviklingen af de netbaserede tjenester vil medføre, at mange sådanne databaser i fremtiden ikke mere vil blive udgivet, men kun vil foreligge i online-tilgængelig form.

Denne type materiale er af stor dokumentarisk værdi, og de ældre årgange af de udgivne versioner efterspørges hyppigt på pligtafleveringsbibliotekerne. Efterhånden som de overgår til kun at udkomme som online-tilgængelige databaser, er et betydningsfuldt historisk kildemateriale i fare for at forsvinde. Det er derfor vigtigt at finde en form, hvorunder også sådanne databaser kan blive omfattet af pligtaflevering. Tiden er imidlertid ikke inde til at fastlægge bestemmelser om en pligtaflevering af denne type materiale. Dertil er der for mange uafklarede tekniske og juridiske problemer knyttet til indsamlingen, bevaringen og tilgængeliggørelsen.

Til stk. 3.

Udgivelse defineres som udgangspunkt i overensstemmelse med ophavsretslovens § 8, stk. 2: »Et værk anses for udgivet, når eksemplarer af værket med ophavsmandens samtykke er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden.«

Spredningen kan således ske ved salg, udlejning eller udlån eller på anden måde. Det er herunder uden betydning, om der sker endelig overdragelse, og om der ydes vederlag.

Pligtafleveringen kommer med udgivelsesbegrebet ikke til at omfatte alle offentliggjorte værker. Et eksempel på en værktype, der som tidligere nævnt ikke er omfattet, er værker beregnet på offentlig fremførelse, f.eks. biograffilm og radio- og TV-udsendelser. Her spredes *eksemplarer* af værket nemlig ikke blandt almenheden.

Begrebet »spredt blandt almenheden« er ikke veldefineret i ophavsretten, men der stilles ikke omfattende krav til eksemplarantal eller spredningskreds.

Der foreligger ingen afklaret ophavsretlig praksis for så vidt angår afgrænsningen af det private område over for almenheden i udgivelsessituationen. Da reglerne om pligtaflevering af udgivne værker vedrører sikring og bevaring af kulturarven, bør grænsen for det private område trækkes snævert.

Spredning til almenheden omfatter således også spredning via foreninger og lignende, hvortil adgangen står åben for alle med de relevante forudsætninger eller interesser, samt spredning af materialer, som primært er henvendt til en afgrænset gruppe, men som normalt kan rekvireres af enhver interesse-ter.

Eksempler herpå er foreningsblade, der henvender sig til medlemmerne af en forening, virksomhedsberetninger og personaleblade, der henvender sig til aktionærerne eller medarbejdere i en virksomhed, men som kan rekvireres af offentligheden.

Bogklubudgaver og tilsvarende vil også være omfattet af kriteriet.

Det er ikke afgørende for afleveringspligten, hvor stor kredsen af primære modtagere er, men om værkerne i princippet tilbydes almenheden. Kan der imidlertid være tvivl herom, bør sådanne publikationer afleveres, såfremt oplagets størrelse overstiger 50 eksemplarer.

Efter den gældende lov omfatter afleveringspligten også mangfoldiggjort materiale beregnet til en lukket kreds og af fortrolig karakter, i hvilket tilfælde det kan kræves klausuleret i maksimalt 100 år. Med overgangen til et udgivelseskriterium kan der ikke kræves aflevering af værker, som ophavsmanden ikke har ønsket spredt til almenheden. Der er

derfor ikke behov for særlige klausuleringsbestemmelser.

Visse værker er først alment tilgængelige efter en bestemt dato, typisk 14 dage, en måned eller længe-ere. Det gælder f.eks. kongresberetninger og pressemeddelelser, som pressen først må offentliggøre efter en generalforsamling eller anden begivenhed. Ved aflevering af sådanne værker bør bibliotekerne respektive, at de først vil være tilgængelige for offentligheden, når frigørelsestidspunktet er passeret.

Til stk. 4.

Bestemmelsen, der udvider det traditionelle udgivelsesbegreb, er affattet i overensstemmelse med de synspunkter, der fremgår af Ophavsretsudvalgets betænkning nr. 1064 om *Edb og ophavsret*, Kbh. 1986, side 26f og 33f. Bestemmelsen skal hindre, at der kan opstå tvivl om, at visse nye udgivelsesformer er omfattet af lovforslaget. Det er således ikke afgørende, om der på forhånd fremstilles et antal eksemplarer, som udbydes, eller om eksemplar fremstillingen først sker, når der foreligger en konkret bestilling, den såkaldte »publish-on-demand« (bestillingsudgivelse).

Ligeledes vil værker, hvor brugeren selv kan hjemtage et eksemplar af værket være omfattet af lovforslaget. Ved hjemtagelse forstås, at brugeren kan bestille en transmission og fremstille et eksemplar af værket. Efter Betænkning nr. 1064 vil der under alle omstændigheder være tale om en udgivelse, når et værk er indlagt i en database, fra hvilken brugerne har tilladelse til at fremstille udskrifter. Det samme gælder, hvis værkerne på anden måde stilles til rådighed via et elektronisk netværk, hvor brugerne frit eller efter aftale kan hjemhente et eksemplar af værkerne.

I de tilfælde, hvor brugeren selv foretager eksemplar fremstillingen, er der ikke behov for nogen aflevering, idet pligtafleveringsinstitutionen selv kan fremstille de nødvendige eksemplarer, og afleveringspligten konverteres derfor til en pligt til at give meddelelse om udgivelsen og fornøden adgang til databasen, jf. § 2 stk. 3.

Et værk omfattet af § 1, stk. 4, må anses for at være udgivet og dermed afleveringspligtigt, når rekvisitionsadressen er offentliggjort.

Ændringer i eller opdatering af en database, der ligger til grund for en bestillingsudgivelse, skal behandles i overensstemmelse med § 2, stk. 4 om nye udgaver. Såfremt der er tale om løbende opdatering, foreligger der imidlertid som nævnt ingen afleveringspligt.

Til stk. 5.

En række bestemmelser i ophavsretslovens kapitel 2 giver mulighed for en eksemplarspredning, som bør være omfattet af pligtaflevering, selv om der ikke foreligger udgivelse i ophavsretslovens forstand. Dette gælder f.eks. § 17, stk. 1 (som ændret ved lov nr. 1207 af 27. december 1996), hvorefter gengivelse og spredning af eksemplarer af et værk, der allerede er udgivet, kan ske uden ophavsmandens samtykke, når eksemplarerne er særligt bestemt til brug for personer, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst.

Det foreslås derfor, at en sådan eksemplarspredning også skal være omfattet af udgivelsesbegrebet i pligtafleveringslovens forstand.

Til stk. 6.

Bestemmelsen definerer, hvorledes begrebet *her i landet* i § 1, stk. 1 skal forstås.

Begrebet omfatter for det første værker, der er fremstillet og spredt i Danmark.

Bestemmelsen fastslår dernæst, at værker, der er fremstillet i udlandet, men som efter deres form eller indhold klart er beregnet på spredning her landet, også skal opfattes som udgivet her i landet. Ved bedømmelsen af dette vil man først og fremmest lægge vægt på sproget, således at værker, der er formuleret på eller oversat til dansk, samt værker forsynet med dansk tale eller danske tekster, er omfattet. Men også andre forhold kan indgå i vurderingen af, om værket er beregnet for et dansk publikum, f.eks. om producent eller udøvende kunstner(e) er danske.

Udenlandsk fremstillede værker produceret for et internationalt publikum, eller for publikum i et andet land og importeret til Danmark, vil derimod ikke være omfattet.

Til § 2

Til stk. 1.

Bestemmelsen er ny.

Den gældende lovs § 2 kræver, at det er færdige arbejder, der afleveres, mens foreløbige udkast, korrekturtryk, prøvetryk, fortryk mv. ikke skal afleveres.

Da afleveringspligten påhviler trykkerierne, medfører kravet om færdige, men ikke nødvendigvis udgivelseskære arbejder, i mange tilfælde, at værkerne afleveres i enkelte dele, som ikke er samlet, hæftet eller indbundet og i det udstyr, hvori de distribueres til slutbrugerne. Er trykningen af delene fordelt på forskellige trykkerier, kan der desuden opstå problemer med at sammenføre delene til en helhed efter afleveringen.

Med det nye kriterium for afleveringspligten følger, at værkerne som hovedregel skal afleveres i den form og stand, hvori de udgives. Fravigelser fra dette udgangspunkt kan fastsættes i medfør af § 9, stk. 1.

Såfremt et værk udgives samtidigt i flere forskellige udgaver, dvs. på forskellige medier eller i forskellig form, skal to eksemplarer af hver udgave afleveres. Efterfølgende nye udgaver er omfattet af § 2, stk. 4.

Foreløbige udkast, prøveudgaver, eksemplarer fremstillet med henblik på kvalitetskontrol mv. vil fortsat ikke udløse afleveringspligt.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Lovforslaget indebærer, at afleveringspligten for fremtiden også omfatter værker, som kun kan gøres tilgængelige ved hjælp af særligt apparatur. Den fremtidige anvendelse af materialet er derfor afhængig af, at der fortsat eksisterer funktionsdygtigt udstyr til fremførelsen, eller at materialet kan overføres til nye former, der kan gengives på det udstyr, som er til rådighed på det pågældende tidspunkt.

Når det udstyr, som forudsættes anvendt, overholder velbeskrevne standarder, vil det ofte være tilstrækkeligt med information om, hvilken type udstyr materialet er produceret til. Eksemplarer af afspilningsudstyret vil da kunne anskaffes og vedligeholdes, eller udstyret kan i givet fald rekonstrueres efter de originale specifikationer.

Denne type problemer kendes allerede fra Statens Mediesamling med gengivelse af ældre lydoptagelser på pianorulle, forskellige typer af lydbånd, grammofoonplader mv. og fra Filmmuseet med gengivelse af forskellige typer af film.

Den fremtidige tilgængelighed vil i en række tilfælde også kunne sikres ved, at materialet i tide overføres til et nyt medium eller til nyere standarder inden for samme medium, f.eks. ved overspilling fra pianoruller, ukurante typer af lydbånd og grammofoonplader til moderne lydbånd eller til digitale lydmedier. Hjemmel til at fastsætte regler om dette findes i ophavsretslovens § 16.

Datamaskiner er præget af en meget hurtig forældelse, således at det tekniske udstyr og de tilhørende programmer hurtigt går ud af handelen, samtidig med at udstyret er vanskeligt at vedligeholde over længere tid, fordi de nødvendige komponenter ikke kan genskabes af udenforstående, og fordi de programmeringsteknikker og repræsentationsformer, der er udnyttet i det specifikke produkt, ikke er tilgængelige for andre under normale forhold.

Pligtaflevering af udgivelser, der bygger på ikke-standardiseret udstyr eller på gengivelse via datama-

skiner, vil derfor på længere sigt være meningsløs, hvis det ikke er muligt for de bevarende institutioner at få adgang til den nødvendige tekniske dokumentation i tide. Lovforslaget indeholder derfor hjemmel til at afkræve den afleveringspligtige en sådan dokumentation, hvor det skønnes nødvendigt.

Indeholder dokumentationen udelukkende informationer, som er alment tilgængelige, f.eks. i form af nationale eller internationale standarder, kan den afleverede dokumentation alene bestå i en henvisning til de relevante dokumenter, eventuelt med angivelse af, hvorledes de er anvendt i det konkrete tilfælde.

Teknisk dokumentation af den her omhandlede type vil i mange tilfælde indeholde information, der er eller opfattes som forretningshemmeligheder og lignende. Den afleveringspligtige kan derfor i forbindelse med afleveringen af den nævnte tekniske dokumentation betinge sig, at indholdet ikke gøres tilgængeligt for udenforstående inden for en nærmere fastsat frist.

Til stk. 3.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen pålægger udgiveren af et værk, der er udgivet i en database, jf. § 1, stk. 4, en pligt til at give meddelelse om udgivelsen og fornøden adgang til databasen. Meddelelsen til pligtafleveringsinstitutionen skal gives samtidig med udgivelsen, dvs. når rekvisitionsadressen offentliggøres, med mindre andet er bestemt i medfør af § 9.

Formålet hermed er at sikre, at aflevering af værker, der udgives i databaser, kan ske derved, at pligtafleveringsinstitutionen selv rekvirerer eller foranstalter den nødvendige eksemplar fremstilling.

Til stk. 4.

Bestemmelsen er ny, men viderefører den gældende retsstilling (for så vidt angår trykte værker).

Efter den gældende lov er alt trykt materiale som tidligere nævnt afleveringspligtigt. Undtaget er dog »nye uforandrede Optryk efter staaende Sats«, jf. bekg. nr. 206 af 15. juli 1927 § 2, stk. 2, nr. 1.

Med overgangen til udgivelseskriteriet bliver det nødvendigt at fastsætte særlige regler for nye udgaver af et værk, idet sådanne efter ophavsretlig praksis ikke betragtes som selvstændige udgivelser i medfør af ophavsretslovens § 8, stk. 2.

Det foreslås derfor, at nye udgaver af et værk tillige skal være afleveringspligtige.

Det er en forudsætning for afleveringspligten, at den nye udgave spredes blandt almenheden på samme måde som ved en udgivelse, jf. bemærkningerne til § 1, stk. 3.

Der foreligger en ny udgave af et værk, såfremt der er foretaget ændringer i form eller indhold.

Såfremt der er tale om et uforandret genoptryk mv. af et værk, foreligger der alene et nyt oplag, som ikke udløser fornyet afleveringspligt (i lighed med den ovenfor nævnte undtagelse til den gældende lov).

I tilfælde, hvor værker udgivet i elektronisk form opdateres med jævne mellemrum, bør der fastsættes særlige regler herfor med angivelse af rimelige frister for aflevering. Hvor intet andet er bestemt, bør det ske to gange årligt.

De nærmere regler herom fastsættes ved bekendtgørelse, jf. § 9, stk. 1.

Hvor der ikke – for så vidt angår materiale i online netværk – er tale om *periodiske* ændringer, men en *løbende* opdatering (dynamisk materiale), foreligger der som nævnt i bemærkningerne til § 1, stk. 2 intet afleveringspligtigt værk.

Til § 3

Bestemmelsen er ny.

Efter den gældende lovs § 4, stk. 1 påhviler afleveringspligten bog- og kunstrykkere, dvs. de virksomheder, som står for den tekniske fremstilling af de afleveringspligtige værker. For tryksager fremstillet i udlandet påhviler pligten dog efter § 4, stk. 2 forlæggeren, som forstås som den, for hvis regning trykningen er sket.

Til stk. 1.

Bestemmelsen er ny, men viderefører og udvider principperne i den gældende lov.

Med indførelsen af et generelt udgivelseskriterium foreslås det, at afleveringspligten som udgangspunkt påhviler den, der står for den tekniske fremstilling af eksemplarer, i analogi med den gældende regel om trykkeren som afleveringspligtig. Da der i mange tilfælde, ikke mindst ved de nye medier, som inddrages under ordningen efter lovforslaget, vil være tale om en teknisk fremstilling, som fordeles over flere, og da afleveringen efter lovforslagets § 2, stk. 1 kun skal omfatte udgivelsesklare eksemplarer, fastslås det, at afleveringspligten påhviler den, der fremstiller det færdige eksemplar. Dette kan eventuelt ske ved at enkeltdele, fremstillet af andre, samles til et hele.

Præciseringen af, at afleveringspligten påhviler den, som færdiggør eksemplarerne til udgivelse, medfører for de trykte værkers vedkommende, at pligten i en række tilfælde flytter fra trykkerierne til bogbinderne. I andre tilfælde vil der opstå sammenfald mellem fremstiller og udgiver i lovforslagets for-

stand, nemlig når den tekniske færdiggørelse sker hos udgiveren.

Ved en bestillingsudgivelse efter § 1, stk. 4 på basis af en elektronisk master vil den afleveringspligtige fremstiller være den, der står for fremstilling og distribution af eksemplarer.

Ved udgivelser i online-tilgængelige databaser, hvor brugeren selv foretager fremstillingen af det enkelte eksemplar, jf. bemærkningerne til § 1, stk. 4, vil den afleveringspligtige fremstiller være den, der fremstiller den elektroniske master og indlægger den i databasen til hjemtagelse.

Bestemmelsen indebærer, at fremstilleren skal have information fra udgiveren (den der bestiller produktionen) om, hvad materialet er beregnet til. Ligeledes bør det foreligge klart for fremstilleren, om der er tale om en delproduktion eller om en endelig produktion.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen medfører, at afleveringspligten efter påkrav fra pligtafleveringsinstitutionen overgår til udgiveren, hvis den principalt afleveringspligtige, fremstilleren, ikke kan identificeres.

Den gældende lov indeholder en bestemmelse i § 5, stk. 1, 2. pkt. om, at afleveringspligten overgår til forlæggeren, hvis trykkeren har afleveret hele oplaget til den pågældende uden at tilbageholde de nødvendige eksemplarer til pligtafleveringen. Denne bestemmelse videreføres ikke, da den indebærer, at fremstilleren kan fraskrive sig sin afleveringspligt og dermed sit strafansvar ved at aflevere hele oplaget til udgiveren.

Til stk. 3.

Bestemmelsen er ny, men viderefører principperne i den tilsvarende bestemmelse i den gældende lov, dog udvidet med en afleveringspligt for importører, når både fremstiller og udgiver befinder sig i udlandet.

Såfremt der hverken findes fremstiller, udgiver eller importør her i landet, medfører bestemmelsen, at afleveringspligten falder tilbage på udgiveren. Ved udgiveren forstås den, der foranstalter spredningen, jf. § 3, stk. 2.

Det vil efter sagens natur være vanskeligt at gennemtvinge aflevering i tilfælde, hvor den ansvarlige befinder sig i udlandet.

Kun værker, der klart er beregnet for et dansk publikum, er afleveringspligtige, jf. bemærkningerne til § 1, stk. 6.

Til § 4.

Bestemmelsen er ny, men viderefører principperne i den gældende lovs § 4, stk. 4-6 om navngivning af trykkere. Bestemmelsen er som konsekvens af overgangen til udgivelseskriteriet ændret til at omfatte angivelse af udgivere frem for trykkere.

Den gældende lovs bestemmelser om navngivning af trykkere er overført til loven i 1991 fra den tidligere presselovs § 1. Det skete i forbindelse med vedtagelsen af medicansvarsloven (lov nr. 348 af 6. juni 1991).

Bestemmelsen har først og fremmest betydning for efterforskningen af sager, hvori der gøres ansvar gældende for indholdet i udgivne skrifter.

Til § 5.

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen har til formål at sikre grundlaget for den registrering, der finder sted i nationalbibliografien, jf. lov nr. 1100 af 22. december 1993 om folkebiblioteker m.v § 15. Registreringen varetages af Dansk BiblioteksCenter A/S efter kontrakt med Kulturministeriet samt af Det Kongelige Bibliotek.

Når det drejer sig om udgivelser i bogform, er der en lang tradition for, at de udgivne eksemplarer forsynes med oplysninger om forlag, udgivelsessted, udgivelsesår, forfattere og andre ophavsmænd. Området er også dækket af internationale og nationale standarder.

Behovet for korrekt registrering af de udgivne værker imødekommes bedst ved en øget indsats for standardisering af de informationer, der bør følge med enhver udgivelse, uanset det anvendte medium, og ved en indsats for at få standarderne anvendt i praksis.

Derimod kan der være behov for at kunne fremkaffe supplerende oplysninger om værket med henblik på f.eks. den korrekte tilskrivning af værket til bestemte ophavsmænd. På grund af navnesammenfald og anvendelse af skiftende navneformer er det i mange tilfælde umuligt for den registrerende at identificere ophavsmanden eller -mændene korrekt på grundlag af værkets egne oplysninger, også selv om standardens forskrifter er overholdt. Disse oplysninger må så indhentes fra udgiveren. Det foreslås derfor, at loven giver hjemmel til at kræve sådanne oplysninger, når det er nødvendigt.

Det er ikke hensigten med bestemmelsen, at udgiveren skal være forpligtet til at opgive identiteten på ophavsmænd, som optræder anonymt eller under pseudonym, i de tilfælde hvor ophavsmanden udtrykkeligt har ønsket ikke at være kendt af offentligheden. Bestemmelsen skal alene bidrage til den enty-

dige identifikation af de ophavsmænd, der ikke har stillet sådanne krav til udgiveren.

Til § 6.

Bestemmelsen er ny.

Til stk. 1

Bestemmelsen viderefører princippet i den gældende lovs § 4, stk. 3. Ændringerne er alene redaktionelt bestemt, idet det er blevet vurderet, at den nærmere beskrivelse af, hvorledes det økonomiske mellemværende mellem fremstilleren og udgiveren gøres op, ikke hører hjemme i lovteksten.

Til stk. 2.

Bestemmelsen viderefører den gældende retstilstand efter bekg. nr. 206 af 15. juli 1927 § 13, dog således, at retten til at få godtgørelse for porto, fragt og lignende fastsættes i lovteksten med nærmere udfyldning ved bekendtgørelse.

Til stk. 3.

Bestemmelsen indebærer, at kulturministeren ved bekendtgørelse fastsætter bestemmelser om godtgørelse i tilfælde, hvor de pligtafleverede eksemplarer repræsenterer en uforholdsmæssig stor udgift for den afleveringspligtige. Herefter kan den modtagende institution, f.eks. hvor fremstillingen af det enkelte eksemplar er særligt krævende og hvor oplaget er meget lille, efter ansøgning give hel eller delvis godtgørelse for produktionsomkostningerne.

Til § 7.

Bestemmelsen er en videreførelse af den tilsvarende bestemmelse i den gældende lovs § 5.

Til § 8.

Bestemmelsen er ny.

I den gældende lov nævnes de modtagende institutioner udtrykkeligt i lovteksten. Det findes mere hensigtsmæssigt, at det alene fastslås, at de 2 pligtafleverede eksemplarer skal opbevares på to forskellige lokaliteter af bevaringshensyn.

Det er bl.a. dette hensyn, der ligger bag den nuværende ordning, hvor eksemplarerne indgår i samlingerne i henholdsvis Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket. Der tilsigtes ikke nogen ændring i dette forhold som hovedregel, men det må anses for ønskeligt, at kulturministeren kan træffe nærmere beslutning herom, og således vælge i nogle tilfælde at placere et eller begge eksemplarer ved andre rele-

vante institutioner. Dette kunne være tilfældet, hvis materialet primært anvendes af en gruppe brugere, som i øvrigt betjenes af en særlig institution, som f.eks. punktskriftudgaver til blinde og lydbøger, hvor det ene eksemplar kunne placeres ved Danmarks Blindbibliotek. Ligeledes hvis materialet stiller tekniske krav, der gør det naturligt at opbevare det sammen med andet materiale af samme type, f.eks. videogrammer som i forvejen opbevares af Det Danske Filmmuseum.

Det forudsættes, at materialerne indgår i de pågældende institutioners samlinger og gøres tilgængelige for brugerne indenfor rammerne af ophavsretslovgivningen. Dette kan ske på samme vilkår som de øvrige materialer i de pågældende samlinger, men der bør dog tages særlige hensyn til bevaringsforpligtelsen.

Det har hidtil været sådan, at det pligtafleverings-eksemplar, som opbevares af Det Kongelige Bibliotek, indgår som musealt eksemplar i nationalbiblioteket, og normalt ikke må hjemlånes. Disse eksemplarer kan kun bruges på stedet eller på andre bibliotekers og statsinstitutioners læsesale.

Eksemplaret på Statsbiblioteket indgår i funktionen som overcentral for folkebibliotekerne (jf. bibliotekslovens § 13, stk. 1) og i fjernlånet til de øvrige forskningsbiblioteker. For så vidt angår materialerne i Mediesamlingen har Statsbiblioteket dog samme museale forpligtelser som Det Kongelige Bibliotek.

Der tilsigtes ikke nogen ændringer i disse ordninger. Det understreges i denne forbindelse, at der ikke i kraft af dette lovforslag vil blive tillagt bibliotekerne rettigheder ud over hvad der følger af ophavsretsloven eller af eventuelle aftaler med rettighedshaverne.

Til § 9.

Bestemmelsen er ny.

Forslaget er begrundet i, at en række forhold, som hidtil har været behandlet i selve loven, mere hensigtsmæssigt kan henlægges til regulering ved bekendtgørelse.

Til stk. 1.

Bestemmelsen er ny, men viderefører princippet i gældende lovs § 6, stk. 1, litra b.

Den teknologiske eller øvrige samfundsmæssige udvikling kan medføre, at administrationen af loven bør undergå forandring.

Kulturministeren bemyndiges derfor til at træffe bestemmelse om afleveringens form, herunder hvilke oplysninger der skal ledsage det afleverede, terminer

for afleveringen og på hvilket sted afleveringen skal ske.

For at modtageren af de afleverede værker skal kunne identificere dem og sikre den fornødne kontrol, bør de ledsages af fortegnelser over, hvad der afleveres, hvem der afleverer og, for værker på apparaturafhængige medier, den fornødne tekniske dokumentation, (jf. § 2 stk. 2).

Afleveringstiden bør fortsat være 2 gange om året, med mindre andet fastsættes.

De afleveringspligtige bør kunne nøjes med at aflevere til én institution. Til grund for dette synspunkt ligger ikke rationaliseringsovervejelser, men alene det hensyn, at den afleveringspligtige bør belastes mindst muligt. Fordelingen af de afleverede værker til registrering og til endelig opbevaring ved f.eks. Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket bør være den afleveringspligtige uvedkommende.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er ny.

Det er hensigten at fastsætte bestemmelser om, hvor opbevaring af de afleverede eksemplarer skal ske, samt om vilkår for tilgængeliggørelsen af det afleverede.

Det understreges, at denne bestemmelse alene giver adgang til at regulere tilgængeliggørelsen indenfor rammerne af ophavsretsloven.

Til stk. 3.

Bestemmelsen er ny, men viderefører princippet i gældende lovs § 6, stk. 1, litra c.

I den nugældende bekendtgørelse er følgende undtaget fra afleveringspligten:

1. Nye, uforandrede optryk efter stående sats
2. Lokale eller andre særudgaver af tidsskrifter eller blade, som helt eller delvist har stof fælles med et hovedblad
3. Særtryk (dog afleveres særtryk af afhandlinger i dagblade)
4. Skematiske og andre tryksager bestemte til udfyldning
5. Køre- og fartplaner
6. Sange ved familiebegivenheder (konfirmation, bryllup etc.)
7. Begravelsessange, der er optryk efter salmebogen
8. Kalendere af enhver art uden tekst

Litografier og kunsttryk er kun afleveringspligtige, for så vidt angår løse billeder, hvis de hører til afleveringspligtige tryksager eller er portrætter, historiske billeder eller topografiske billeder.

Reklametryk og emballager er ligeledes undtaget.

Ved overgang til et udgivelseskriterium skal bekendtgørelsen revideres, og der kan også være andre grunde til at ændre bestemmelserne.

Såvel reklametryk som køre- og fartplaner har vist sig at være værdifulde kilder for forskningen. Det bør derfor overvejes at lade afleveringspligten omfatte materiale af denne type, som er beregnet på udgivelse, f.eks. husstandsomdelte reklamer. Til gengæld bør bibliotekerne kunne kassere dele af dette materiale, så det kun bevares som stikprøver, jf. nedenfor.

Der kan være grund til at give afkald på pligtaflevering, når det samlede antal eksemplarer ikke overskrider en vis minimumsgrænse. I forbindelse med bemærkningerne til § 1 er sådanne overvejelser nævnt i forbindelse med fotografier. Der bør ikke fastlægges en generel minimumsgrænse, men alene sådanne grænser for nærmere afgrænsede kategorier af værker.

Som noget nyt foreslås det, at kulturministeren kan fastsætte nærmere regler for kassation af afleveret materiale, som ikke skønnes egnet til bevaring. Hermed tænkes på materiale, som ikke skønnes bevaringsværdigt, hverken af kulturelle eller forskningsmæssige grunde.

Indholdet af elektroniske publikationer kan ikke som indholdet af bøger bevares ved, at man blot gemmer eksemplarer af dem. Bevaring af elektroniske publikationers indhold kræver efter alt at dømme en helt anden strategi: nemlig at man opgiver at bevare de originale eksemplarer af publikationerne og i stedet for koncentrerer sig om at bevare den information, de indeholder. Dette kan eksempelvis ske ved, at man systematisk overfører information fra originalen til stabile og understøttede medier, formater og omgivelser, der tillader bevaring og udnyttelse på eksisterende udstyr – og at man gentager denne procedure, når det aktuelle standardmedium får en afløser.

Værker i elektronisk form kan formentlig bevares på en teknisk og økonomisk forsvarlig måde ved, at de ved modtagelsen overføres til et standardmedium med ledsagende beskrivelser af originalens udformning, idet man herefter kan tage vare på deres opbevaring og videre migration på en rationel måde. Det må dog understreges, at teknikken hertil først er i sin vorden, og at de relevante procedurer endnu ikke er udviklet. Der er derfor behov for forskning og udvikling. Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket deltager i dette forsknings- og udviklingsarbejde såvel i nordisk sammenhæng som i EU. Der vil imidlertid være behov for at styrke indsatsen i de kommende år.

F. t. l. om pligtaflevering af udgivne værker

Til § 10.

Bestemmelsen viderefører bestemmelsen i den gældende lovs § 8. Ændringerne er bestemt af ændringer i den lovtekniske praksis.

Til § 11.

Bestemmelsen indeholder lovforslagets ikrafttrædelsesbestemmelser.

Til stk. 1.

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 1998.

Til stk. 2.

Lovforslaget erstatter den gældende pligtafleveringslov fra 1927, som ændret ved medicansvarsloven (lov nr. 348 af 6. juni 1991).

Til § 12.

Bestemmelsen fastslår, at lovforslaget ikke omfatter Færøerne og Grønland.

Pligtaflevering på Færøerne er reguleret ved Lagtingslov nr. 31 om Landsbibliotek m.v. af 2. maj 1952 med tilhørende bekendtgørelse af 16. juni 1952. I Grønland er pligtaflevering reguleret ved Landstingsforordning nr. 4 af 15. oktober 1979.

Kulturministeriet vil orientere de berørte myndigheder på Færøerne og i Grønland om det foreliggende lovforslag med henblik på en eventuel reform af de ovennævnte regler efter forslagets retningslinier.

BILAG 1

Gældende ret på pligtafleveringsområdet

Den gældende pligtafleveringslov er Lov nr. 160 af 1. juli 1927 om pligtig Aflevering af Tryksager til offentlige Biblioteker med enkelte ændringer af 6. juni 1991 (medieansvarsloven).

Med hjemmel i loven er udstedt bekendtgørelser i 1927 (nr. 206 af 15. juli 1927), 1939 (nr. 461 af 18. december 1939) og 1943 (nr. 406 af 28. august 1943).

Lovens hovedtræk er:

- Alt, hvad der trykkes i landet af bog- eller kunsttrykkere, er afleveringspligtigt
- Alt, hvad en i landet boende forlægger lader trykke i udlandet, er afleveringspligtigt
- Der skal afleveres 1 eksemplar til Det Kongelige Bibliotek, 1 til Statsbiblioteket i Århus og 1 til Universitetsbiblioteket -sidstnævnte dog kun efter påkrav for de enkelte tryksager. Denne rekvisitionsret er siden overgået til Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek og til Det Kongelige Biblioteks universitetsbiblioteksafdeling
- Afleveringen gælder færdige arbejder, ikke foreløbige udkast, prøvetryk, korrekturtryk, fortryk og lign.
- Nye udgaver eller oplag med ændringer er også afleveringspligtige
- Det Kongelige Biblioteks frieksemplar skal høre til de bedst udstyrede, med mindre disses tal ikke når 50
- Et eksemplar af alle aviser skal afleveres til Det Kongelige Bibliotek og et til Statsbiblioteket i Århus, desuden skal et tredje eksemplar af københavnske aviser afleveres til Universitetsbiblioteket. Ved sammenlægningen af Universitetsbiblioteket og Det Kongelige Bibliotek den 14. april 1989 blev afleveringen til Universitetsbiblioteket overtaget af Det Kongelige Biblioteks universitetsbib-

lioteksafdeling. Biblioteket valgte at standse afleveringen den 1.1.1996.

Med Bekendtgørelsen af 5. juli 1927 fastsættes følgende:

- Afleveringsfristen er to gange årlig (januar og juli)
- To fortegnelser over det afleverede skal medfølge
- Bogtrykkerne skal meddele, hvis der intet er trykt i perioden
- Modtagerne betaler porto eller fragt
- Politimestrene skal være bibliotekerne behjælpelige med at fremskaffe manglende afleveringer samt erklæringer.

Bekendtgørelsen af 18. december 1939 havde ændringer vedr.:

- Aviser trykt i udlandet er også afleveringspligtige
- Ingen afleveringspligt for lokale udgaver eller særudgaver af tidsskrifter eller blade, som helt eller delvis har stof fælles med et hovedblad.

Bekendtgørelsen af 28. august 1943 indførte forholdsregler i tilfælde af afbrydelse af forbindelsen over Storebælt på grund af krigshandlinger. Ændringerne forudsattes midlertidige, men blev ikke siden ophævet.

Trods flere oplæg og mange diskussioner, især i de senere år, er der ikke kommet nogen ny lov eller bekendtgørelse vedrørende pligtaflevering i Danmark siden 1927, henholdsvis 1943. Den eneste ændring er gennemført i 1991 i forbindelse med vedtagelsen af en ny lov om medieansvar. Ved denne lejlighed blev bestemmelserne om navngivning af trykkere overført fra den tidligere presselovs § 1, med tilhørende strafferegler, til den nugældende pligtafleveringslovs § 4, stk. 4 - 6.

Skriftlig fremsættelse (12. marts 1997)

Kulturministeren (Ebbe Lundgaard):

Jeg skal hermed tillade mig for det høje Ting at fremsætte:

Forslag til lov om pligtaflevering af udgivne værker.

(Lovforslag nr. L 185).

Pligtaflevering af publikationer m.v. til offentlige biblioteker har til formål at sikre bevaring af kulturarven og sikre, at værkerne er til rådighed for forskningen og offentligheden.

Der har længe været behov for at forny den gældende pligtafleveringslov, der er fra 1927, og som alene omfatter bogtrykt materiale. Den tekniske udvikling har medført, at information i stigende grad fremstilles uden for bogtrykkerier og udgives i andre former end traditionelle papirudgaver.

De seneste års informationsteknologiske udvikling har understreget disse forhold, og en reform af pligtafleveringsområdet indgik derfor i kommissoriet for det Udvalg om bibliotekerne i informationsområdet, som Kulturministeriet nedsatte i juni 1995.

Udvalget har i juni 1996 afgivet en delbetænkning om pligtaflevering, og denne betænkning danner grundlag for lovforslaget.

Det afgørende element i den foreslåede nyordning er, at pligtafleveringen kommer til at omfatte alle udgivne værker uden hensyn til det medium, der er anvendt ved fremstilling og spredning af værkerne.

Pligtaflevering udstrækkes hermed til at omfatte en lang række værker, som ikke i dag er afleveringspligtige, men som har lige så stor betydning for kulturarven og for forskningen som trykte udgivelser:

Pligtafleveringen udvides primært til at omfatte udgivelser af fonogrammer, dvs. optagelser af lyd og tale, der udgives på cd'er, lydkaassetter m.v., udgivelser af videogrammer, dvs.

udgivelser af film, videokassetter eller videodiske, udgivelser i mikroform og i punktskrift.

Pligtafleveringen udvides endvidere til at omfatte værker udgivet i elektronisk form. Ved forberedelse af lovforslaget har omfanget af pligtaflevering af elektroniske værker været overvejet nøje. Elektroniske værker kan udgives i fast form på cd-rom, diskette eller lignende, men kan også spredes på elektroniske netværk.

Det er fundet hensigtsmæssigt, at lovforslaget ikke omfatter dynamisk elektronisk materiale, der udgives i databaser og som ændres løbende. Det er i dag ikke muligt entydigt at definere vilkår for pligtaflevering af sådant materiale.

Det må imidlertid forudses, at det kan blive nødvendigt med en revision af pligtafleveringsloven, når de tekniske og andre vilkår for pligtaflevering af denne type materiale er nærmere afklaret.

Lovforslaget indebærer en udvidelse af pligtafleveringsområdet, som er nødvendig for at opfylde samfundets formål med pligtaflevering på en tidssvarende måde.

Lovforslaget lægger samtidig vægt på at tilrettelægge pligtafleveringen på en sådan måde, at den bliver så lidt byrdefuld som muligt. Lovforslaget indebærer således bl.a., at borgeren nu kun skal foretage aflevering ét sted mod i dag to steder.

Med den ny ordning vil den modtagende pligtafleveringsinstitution fordele eksemplarerne til andre relevante pligtafleveringsinstitutioner. De primære pligtafleveringsinstitutioner er Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket.

Lovforslaget medfører merudgifter for pligtafleveringsinstitutionerne til at håndtere de nye materialer, som loven kommer til at omfatte.

te. Disse merudgifter afholder Kulturministeriet inden for sin ramme.

Det er ønskeligt, at loven kan træde i kraft pr. 1. januar 1998. Kulturministeriet agter at gennemføre en informationskampagne for at

sikre en hurtig udbredelse af kendskab til lovens krav.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til Folketingets velvillige behandling.